

No: 94 – Mahreç İşareti

TRABZON TELKARİYE VE HASIRI

Tescil Ettiren

TRABZON KUYUMCU VE SAATÇİLER ODASI

Bu coğrafi işaret, 22.04.2007 tarih ve 26501 sayılı Resmi Gazetede ilan edilmiştir. 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname' nin 12 nci maddesi gereğince 22.09.2006 tarihinden geçerli olmak üzere tescil edilmiştir.

Değişiklik İlanı:

17.02.2020 tarih ve 71 sayılı Bülten

03.06.2024 tarih ve 174 sayılı Bülten

Tescil No	: 94
Başvuru No	: C2006/028
Başvuru Tarihi	: 22.09.2006
Coğrafi İşaretin Adı	: Trabzon Telkariye ve Hasırı
Ürün Adı	: Altından yapılan bilezik, kolye (gerdanlık), küpe ve yüzük Gümüşten yapılan bilezik, kolye, gerdanlık, küpe, yüzük Gümüşten yapılan peçetelik, tepsi, kahve ve çay tabağı altlığı, mumluk, şekerlik ve buna benzer süs, takı ve ziynet eşyaları
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Trabzon Kuyumcu ve Saatçiler Odası
Tescil Ettirenin Adresi	: Kunduracılar Cad. Alipaşa İşhanı No:113 Kat:4/51 61200 TRABZON
Coğrafi Sınır	: Trabzon
Kullanım Biçimi	: Coğrafi işaretin kullanım biçimi etiketleme şeklinde olacaktır. Alınan Coğrafi İşaret mahreç olup, "Trabzon Telkariye ve Hasırı" ismi kullanılacaktır. Bu ürünlerin işaretlenmesinde "Trabzon Telkariye ve Hasırı" isminin baş harfleri olan TTH damgası dikkate alınacaktır. İşaretin genişliği 6 mm, uzunluğu 9 mm olup, oval şeklin içindeki TTH damgası vurulan ürünlerin etiketlerinde şekil şartı aranmayıp; üretici adı, kullanılan malzemenin cinsi ve ayarı ile ürünün Trabzon Telkari ve Hasır tekniğiyle yapıldığını gösterir yazı ve varsa garantisi yazılacaktır.

Ürünün Tanımı: Altından yapılan ve Trabzon Altın Hasır Yüzüğü diye adlandırılan set, bilezik, kolye, (gerdanlık) küpe ve yüzükten oluşur. Yine, gümüşten yapılan bilezik, kolye, gerdanlık, küpe, yüzükten oluşan Trabzon Gümüş Hasır Yüzüğü diye adlandırılan set ile gümüşten yapılan; peçetelik, tepsi, kahve ve çay tabağı altlığı, mumluk, şekerlik ve buna benzer süs, takı ve ziynet eşyalarıdır.

Genellikle 916 milyem (22 ayar) altın ve 900 ayar gümüş madeninin 31-32 mikron çapında tel haline getirilmesi sonucu tamamen el işlemeciliği ile örülür. Ticari amaçlı 14-22 ayar arasında örülebilmektedir. Renkleri madenine göre sarı ve gümüşüdür. Ebatları genel olarak ağırlığına göre belirlenir. Ortalama bir bilezik 80-120 gr arasında, her sıra 1-1,5 milimetre olup, 11-13- 15-17-19.... sıra (kol) olarak örülür.

Altının Kimyasal Özellikleri:

Saf altın 24 Ayardır. (1000 Milyem dir) Hasır Altın 916 Milyem olup 22 ayardır. Bunun diğer bir anlamı 22 kısım altına 2 kısım bakır karışmış demektir. İsteğe göre gümüş ile karıştırılabilir ve ayarlar 14 ile 22 arasında değişebilir.1 cm küpü 19,3 gramdır. Erime noktası 1063 santigrat derecedir. Kaynama noktası 2966 santigrat derecedir. Çok yumuşak olup 1 gram altın ile 2 km uzunluğunda tel çekilebilir. Elektrik ve ısıyı iletir. Ve yüksek sıcaklıkta bile matlaşmaz. Sadece HNO₃ + HCO (Altın suyu) ile reaksiyona girer.

Üretim Metodu: Trabzon Altın ve Gümüş hasırı esas olarak bir telkariye işidir. Gerekli malzemeler 32 mikron altın tel, çifte, çelik dikiş iğnesinden oluşmaktadır.22 ayar altın veya 900 ayar gümüş 31-32 mikron kalınlığında tel haline getirilir. Çekilen teller yapılacak hasır veya diğer ürünlere göre 80-100 gramlık halkalar haline getirilir. Halka halindeki hasır tel örülürken örücünün rahatlıkla kullanabileceği uzunlukta kesilir. Genellikle 100-125 cm arası hasır telle çalışılır. Örülecek hasırın sıra (kol) sayısına göre 5,7,9,11,13,15,17,19..... küçük bir rulo kağıt ya da kibrit çöpü üzerine 1-3 mm ebatlarında üçgen halkalar oluşturulur. Hasır bu halkalar üzerine örülür. Halkalar hasırın temelidir Halkalar, sıra (kol) sayısı eksi bir şeklindedir. Eğer yapılacak hasır 19 kol (sıra ise) halkalar 18 adet olmalı, 5 kolsa 4 adet olmalıdır. Rulo yada kibrit çöpü üzerine oluşturulan halkaların içine bir düzden bir tersten olmak üzere çifteyle, gererek ve sıkıştırarak 6 kez küçük üçgen tepeler oluşturulur. Yapılan hasır 5 kol (sıra) olarak düşünülürse 4 halka oluşacaktır. Halkaların birincisinin içine yine küçük bir tepe yapılıyor, 2. tepe boş bırakılıyor, 3. tepenin içine küçük bir üçgen tepe 4 tepe boş bırakılıyor. Ters taraftan devam edilerek boş bırakılan tepelerin içi dolduruluyor. Dolu tepeler boş bırakılıyor. İşleme 6 kez devam edilir. Ters ve düz olarak her üçgen tepenin içi 6 kez üçgen tepeliklerle doldurulduktan sonra, yine ters düz olarak sıra atlamadan bir düz bir ters olmak üzere örmeye devam ediliyor.

Başlangıçta tepelerin içi 6 kez üçgenlerle doldurulması hasır örme eğimi nedeniyledir. Tepelikler arasında ve tepelikler içinden 32 mikron altın teli geçirmek ve yapılan örgüyü sıkıştırmak ve germek için çifte kullanılır. Sıkıştırma ve germe işlemi ne kadar iyi ve sağlam yapılırsa hasır kalitesi o kadar iyi olur. Sıkıştırma sonucunda zaman zaman hasır üzerindeki tepeliklerin içi dolar, tel geçmez hale gelir. Örmeye devam etmek için normal dikiş

iğnesi ile üçgen tepeciklerin uç kısımlarında 32 mikron altın telin geçmesi için delikler açılarak örmeye devam edilir.

Örme işlemi bir düz, bir ters olmak üzere istenilen boyda hasır elde edilinceye kadar devam eder. Bir ters bir düz örmenin nedeni, hasırda alt ve üstte farklılık olmaması içindir. Ancak kesilen teller, tel sonları iyi bir hasır örücü tarafından bir yüzde toplanır. Kesik tellerin toplandığı bu yüz, atölyelerde hasıra başlık takılırken tene (vücuda) değen taraf olarak kullanılır.

Ürününün Ayırt Edici Özellikleri: Hasır işlemciliği tel halinden sonra tamamen el emeği göz nuru olması, yöre halkının bu işle uğraşanlarının Fatih Sultan Mehmet Han tarafından Trabzon'u fethedip Osmanlı topraklarına katmasından sonra anadan kızlara silsile öğretilmesiyle devam ede gelmesinden ve yöreye has desen ve şekillerden oluşmasıdır. Trabzon Telkariye ve Hasırının ayırt edici özelliklerinden biriside hasır örgü üzerine su konulduğunda altına su sızdırmamaktadır.

Ürünün Menşe Ad (veya Mahreç İşaret) Olmasına İlişkin Bilgi ve Belgeler: Üretim sürecinin mahreç olması genel olarak işçiliktir. Trabzon'un 1461 senesinde fethinden sonra; Gümüşhane ilinde çıkarılan gümüş madeninin günün şartlarında kara yoluyla taşınmasının hem riski hem de uzun sürmesi nedeniyle Trabzon limanı ve Trabzon ili gümüş madeninin ticaret merkezi haline gelmesine neden olmuştur. Tarihi süreç içerisinde Gümüşhane ilinde çıkarılan gümüşler işlenmeye hazır veya ham olarak Trabzon'a getirilerek çeşitli işlemlerden sonra öncelikle gümüşün, sonrada altın'ın telkari ve hasır örgüde önemli bir ticari merkez olmasına yol açmıştır. Bu dönemlerde gümüşün işlenmesi, hasır örgüsü Trabzon il merkezi ilçeleri ve köylerinde sanatsal ve el işçiliği becerisi olan kadınlar tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu örgü işi büyük beceri ve ustalık istemektedir. Yılların birikimi bu yöredeki hasır telkari ve hasır örgünün ulusal ve uluslararası ün yapmasına neden olmuştur.

Denetleme:

Denetimler, Trabzon Kuyumcu ve Saatçiler Odası koordinatörlüğünde ve Ortahisar Kaymakamlığı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Ortahisar Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü ve Trabzon Kuyumcu ve Saatçiler Odasından ürün konusunda uzman en az 3 kişinin katılımıyla oluşturulan denetim mercii tarafından düzenli olarak yılda bir defa, gerekli görülen hallerde ve şikâyet üzerine ise her zaman gerçekleştirilir.

Denetimler; üretim, ambalajlama, pazarlama ve satış safhalarında aşağıdaki kriterlere göre yapılır.

- Denetlenen ürünlerin üretim metoduna uygun bir şekilde üretilip üretilmediğinin kontrolü
- Denetlenen ürünlerde TTH damgasının kontrolü
- Denetlenen ürünlerde TTH damgası bulunmasa da, ürünün eritilerek veya kesilerek ayar evlerinde ayarının belirlenmesi,
- Denetlenen ürünlerin ikinci el olup olmadığının tespiti, eğer ikinci el ürün ise ürünün ütülenip ütülenmediği, onarılıp onarılmadığı, başlığının değişip değişmediğinin kontrolü
- Denetlenen ürün ikinci el ise satışa sunulup sunulmadığının tespiti ve ikinci el ise kesilip eritilmesinin sağlanması
- Trabzon Telkâriye ve Hasır coğrafi işaretinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğunun kontrolü

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.